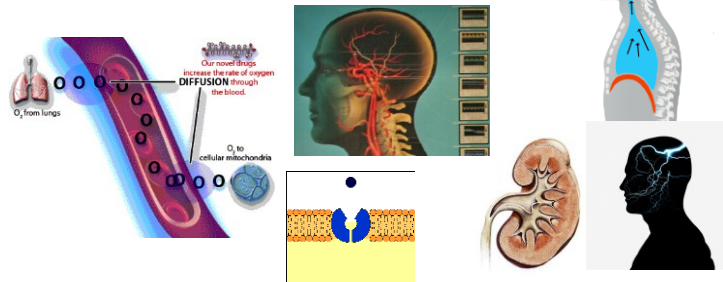

1

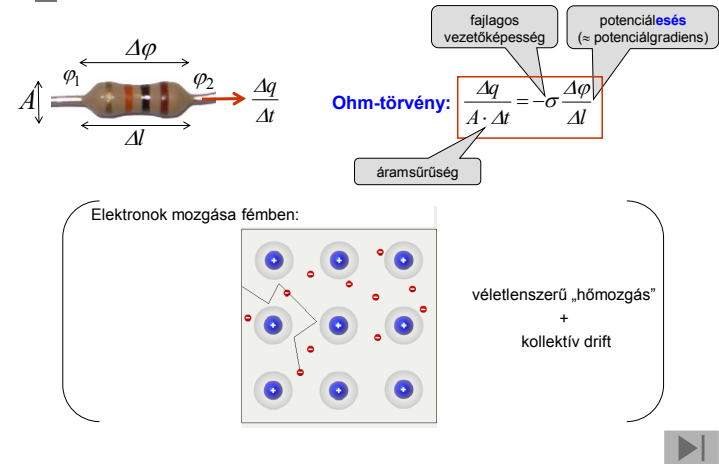
Transzportfolyamatok

- **anyagtranszport** (diffúzió) – Fick 1. törvénye
- **hőtranszport** (hővezetés) – Fourier-törvény
- összefoglalás, általánosítás – Onsager egyenlet

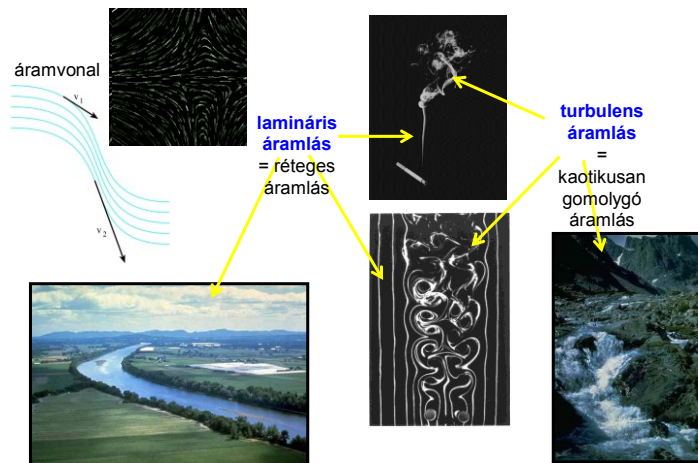
2

Elektromos töltéstranszport

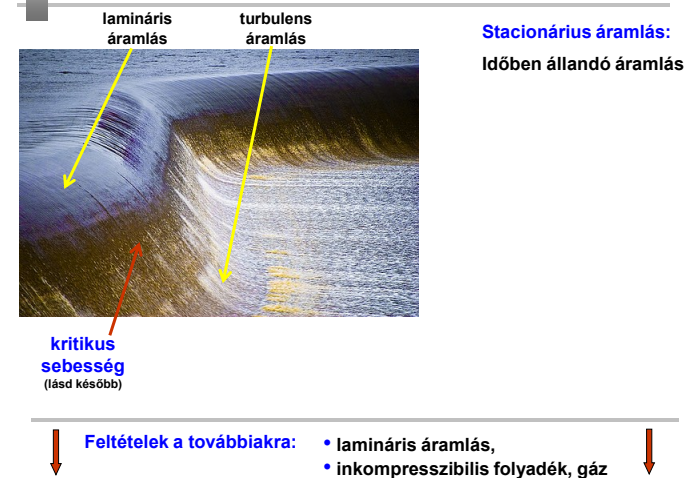

3

Térfogattranszport (áramlás) - alapfogalmak

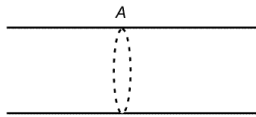
4

5

térfogati áramerősség (I_V): $I_V = \frac{\Delta V}{\Delta t}$ (m³/s, l/perc,...)

térfogati áramsűrűség (J_V): $J_V = \frac{\Delta V}{A \cdot \Delta t}$ (m/s)

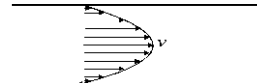

$$I = A \cdot \bar{v} \quad J = \bar{v}$$

ideális folyadék
= belső súrlódás mentes

reális folyadék
= belső súrlódás van

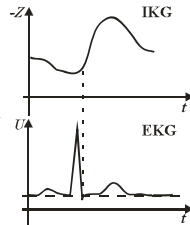
7

Impedancia
módszerek

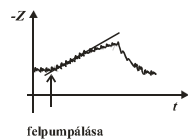
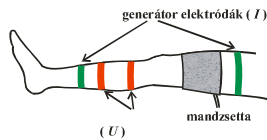
Impedancia kardiográfia

• generátor elektródák
($I \sim 2$ mA, 100 kHz)
• mérő elektródák
(U)

(Impedancia) pletizmográfia

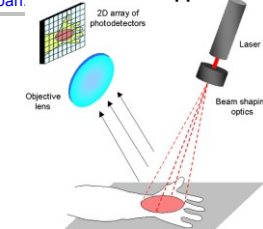
6

Térfogati áramerősség mérése az orvosi gyakorlatban:

Ultraszhang Doppler

Lézer Doppler

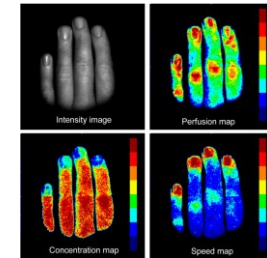
Dilúciós módszerek

- fluoreszcens festék
- radioizotóp
- hideg fiz. sóoldat, ...

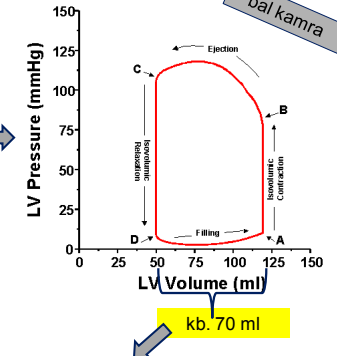
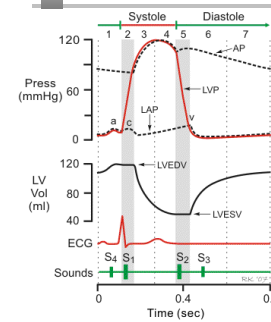
a jelző koncentrációja a vérben:

$$c = \frac{\Delta v}{\Delta V} = \frac{\Delta v}{I \cdot \Delta t} \Rightarrow I = \frac{\Delta v}{c \cdot \Delta t}$$

8

Orvosi példa

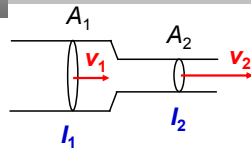
?

$$I_V = \frac{\Delta V}{\Delta t} =$$

$$\bar{v} =$$

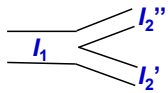
9

Kontinuitási egyenlet

$$I_1 = I_2$$

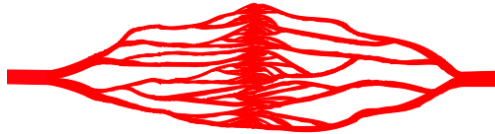
$$A_1 \cdot \bar{v}_1 = A_2 \cdot \bar{v}_2$$

$$I_1 = I_2' + I_2''$$

Feltételek:

- lamináris
- inkompresszibilis folyadék
- merev cső vagy stacionárius áramlás

ér	aorta	artériák	arteriolák	kapillárisok	venulák	vénák	Venae cavae
A (cm ²)	4,5	20	400	4500	4000	40	18
v (cm/s)	23	5	0,25	0,022	0,025	2,5	6

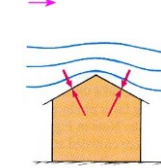
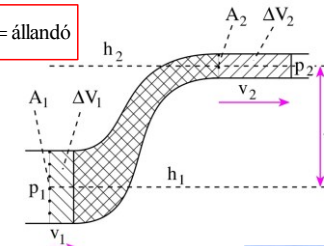
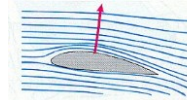
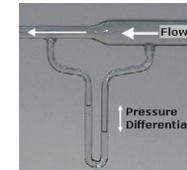
10

Bernoulli törvénye

További feltétel:

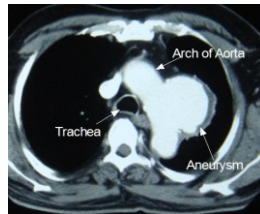
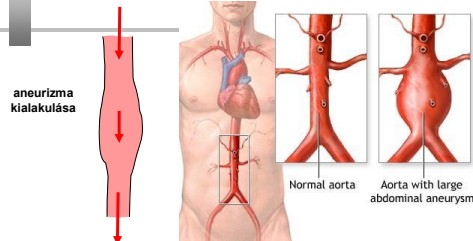
- ideális folyadék

$$p + \frac{1}{2} \rho \cdot v^2 + \rho \cdot g \cdot h = \text{állandó}$$

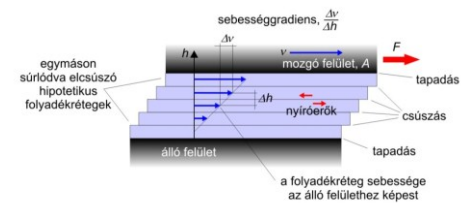
Daniel Bernoulli
1700-1782
matematikus
fizikus
anatómus

11

12

Reális folyadékok – belső súrlódás, viszkozitás

Newton-féle
súrlódási törvény:

$$F = \eta \cdot A \cdot \frac{\Delta v}{\Delta h}$$

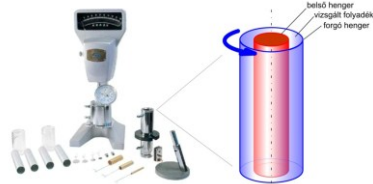
sebességcsökkenés
(sebességgradiens)

viszkozitás (belső
súrlódási együttható)
[η] = Pa·s

$$[\sigma_{nyíró} = \eta g_{sebesség}]$$

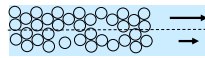
13

Rotációs viszkoziméter:

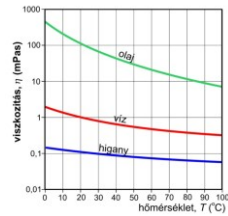

anyag	η (mPa·s) 20 °C
levegő	(101 kPa) 0,019
víz	1
etanol	1,2
vér (37 °C)	2–8
glicerin	1490
méz	2000–14000

Hőmérséklet hatása
folyadékok viszkozitására:
(részecskék közötti kölcsönhatások)

$$\eta \sim T \cdot e^{\frac{\Delta E}{RT}}$$

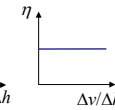
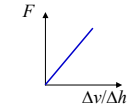

14

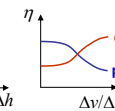
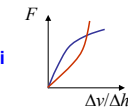
Folyadékok típusai

newtoni

nem newtoni

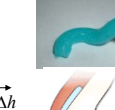
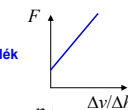

dilatáns

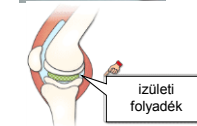
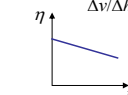
pszeudoplasztikus

Bingham-folyadék

tixotrópia

15

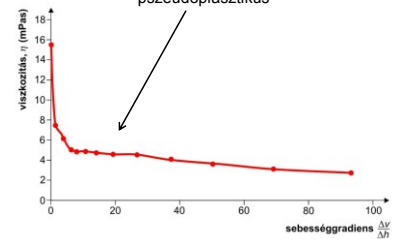
A nyál viszkozitása

A nyál viszkozitása szerepet játszik:

- fogak öntisztulásában
- zománc kopásában
- remineralizációban
- nyelésben
- beszédben

A nyál viszkozitása:

- durván 2-16 mPa·s
- erősen függ a mucinkoncentrációtól
- pszeudoplasztikus

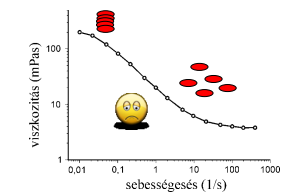
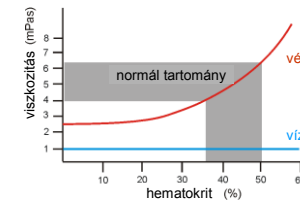

16

A vér viszkozitása

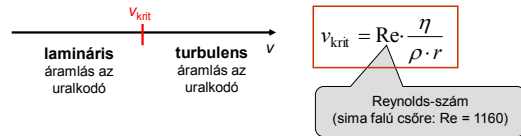
A vér viszkozitása:

- fiziológias áramlási viszonyoknál és testhőmérsékleten durván 2-10 mPa·s
- erősen függ a vörösvértestek koncentrációjától
- pszeudoplasztikus
- függ az ér átmérőjétől, kisebb erekben a viszkozitás kisebb

17

Kritikus sebesség

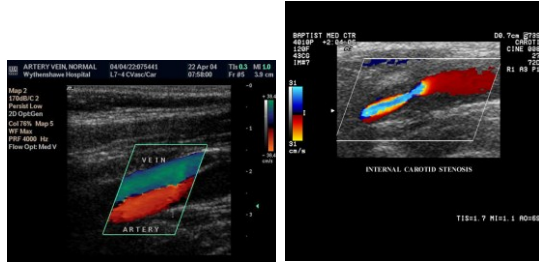
Osborne Reynolds
1842-1912
mérnök, fizikus

A véráramlás lamináris vagy turbulens?

aorta?

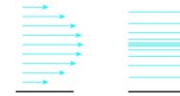
kisebb erek?

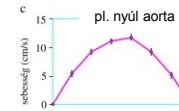
18

A belső súrlódás néhány következménye

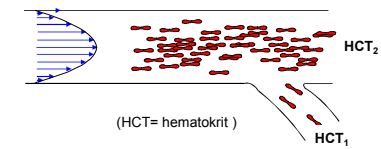
parabolikus sebességprofil

+ Bernoulli-törvény $\rightarrow$

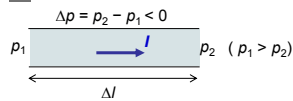
plazma „lefölözés”

$$HCT_1 < HCT_2$$

19

Hagen–Poiseuille-törvény

térfogati áram-
erősség

a cső sugara

$$\frac{\Delta V}{\Delta t} = -\frac{\pi}{8} \frac{1}{\eta} R^4 \frac{\Delta p}{\Delta l}$$

viszkozitás

nyomásesés
(=nyomásgradiens)

G. H. L. Hagen
1797-1884
mérnök

J. L. M. Poiseuille
1799-1869
fiziológus

Feltételek:

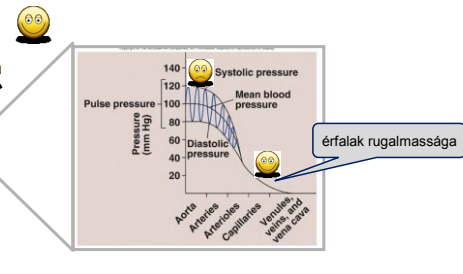
- inkompresszibilis folyadék
- lamináris áramlás
- stacionárius áramlás
- newtoni folyadék

20

A törvény alkalmazhatósága a vérkeringésre?

Feltételek?

- inkompresszibilis folyadék?
- lamináris áramlás?
- stacionárius áramlás?
- newtoni folyadék

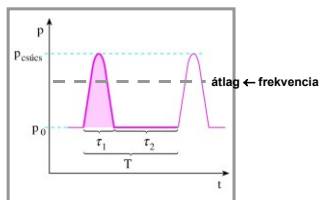
Végeredmény: csak kvalitatív alkalmazás!

21

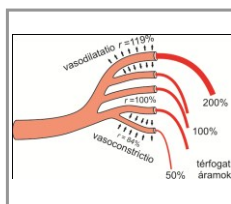
A vérkeringés szabályozása

A Hagen–Poiseuille-törvény alapján:

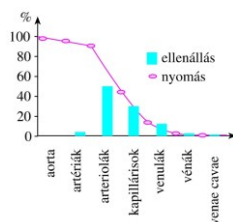
1. Δp

2. R^4

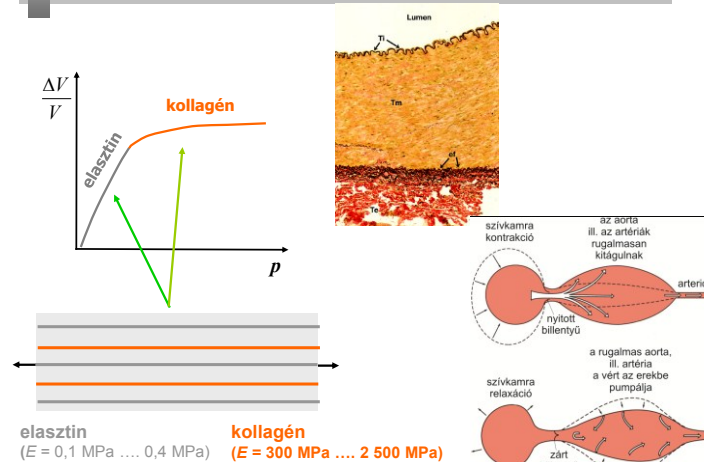
A nagyvérköri ellenállás és nyomásviszonyok:

22

Az érfalak rugalmassága

(Csak nemstacionárius áramlásnál fontos!)

23

Összefoglalás

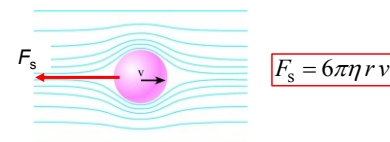
	Mi áramlik?	Erőssége?	Mi hajtja az áramlást?	Összefüggés?
töltés-transzport	q	$J_q = \frac{\Delta q}{A \cdot \Delta t}$	φ	$J_q = -\sigma \frac{\Delta \varphi}{\Delta l}$
térfogat-transzport	V	$J_V = \frac{\Delta V}{A \cdot \Delta t}$	p	$J_V = -\frac{R^2}{8\eta} \frac{\Delta p}{\Delta l}$

24

Stokes-törvény

Kis sebességeknél:

G. G. Stokes
1819-1903
matematikus
fizikus

Állandó sebességű mozgáshoz: $F_{\text{mozgató}} = F_s$

A részecske **mozgékonyasága** (u): $u = \frac{v}{F_{\text{mozgató}}}$

$$\Rightarrow u = \frac{1}{6\pi\eta r} \Rightarrow \text{lásd diffúzió}$$